

ISBN – 979-8-88992-707-5
DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2

*Modern conceptual models and
trends in the development of
pedagogical education and
philology*

Collective monograph

Boston 2023

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

ISBN – 979-8-88992-707-5

DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2

Authors – Budanov M., Budanov O., Атаманчук П., Атаманчук В., Букатова О.М., Мордвінов С., Юденко О., Отрошко О., Юденко О., Клішевич Н., Лях Т., Федорова О.В., Хомич О., Виноградова О., Тарабасова Л., Шахова К., Яренчук Л.Г., Piven M., Pochapska I., Yakushko K., Zablotska L., Cherniy L., Meleshchenko V., Davydova N., Dekusar G., Paliei T., Varava S., Ivlieva S., Liubetska V., Yakushko K., Доброштан Т., Романчук С., Мичак Н.

REVIEWERS

Kazachiner Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology, Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda.

Published by Primedia eLaunch

<https://primediaelaunch.com/>

Text Copyright © 2023 by the International Science Group(isg-konf.com) and authors.

Illustrations © 2023 by the International Science Group and authors.

Cover design: International Science Group(isg-konf.com). ©

Cover art: International Science Group(isg-konf.com). ©

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required.

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe and Ukraine. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science.

The recommended citation for this publication is:

Modern conceptual models and trends in the development of pedagogical education and philology: collective monograph / Budanov M., Budanov O. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2023. 346 p. Available at : DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

TABLE OF CONTENTS

1.	EDUCATION	
1.1	<p>Budanov M.¹, Budanov O.¹</p> <p>FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE MILITARY LAWYERS</p> <p>¹ Department of Pedagogy, Methods and Management Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy</p>	6
1.2	<p>Атаманчук П.¹, Атаманчук В.²</p> <p>ДИДАКТИЧНИЙ СУПРОВІД СВІТОГЛЯДНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ-ПЕДАГОГА</p> <p>¹ Кафедра фізики та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка</p> <p>² Відділ інформаційно-дидактичного моделювання Національного центр «Мала академія наук України»; відділ навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України</p>	16
1.3	<p>Букатова О.М.¹</p> <p>ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ STEAM-ОСВІТИ</p> <p>¹ Ізмаїльський державний гуманітарний університет</p>	26
1.4	<p>Мордвінов С.¹, Юденко О.²</p> <p>СОЦІАЛЬНИЙ ЗАПИТ СЬОГОДЕННЯ: ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ НА ЗАСАДАХ ЕТНОПЕДАГОГІКИ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОГІЙ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ І СПОРТУ</p> <p>¹ кафедра теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту, Національного університету оборони України, м. Київ</p> <p>² науково-дослідний центр проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, Національного університету оборони України, м. Київ;</p>	57
1.5	<p>Отрошко О.¹, Юденко О.², Клішевич Н.³, Лях Т.³</p> <p>СФОРМОВАНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ: СУЧАСНИЙ СТАН</p> <p>¹ кафедра фізичного виховання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ</p> <p>² кафедра теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського м. Київ</p> <p>³ кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини, Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ</p>	72

1.5 Сформованість здоров'язбережувальної компетенції бакалаврів гуманітарно-педагогічних спеціальностей через використання педагогічних технологій в освітньому просторі університету: сучасний стан

Актуальним питанням сьогодення залишається модернізація освіти, яка спрямована на удосконалення змісту, форм та методів освітньої діяльності в умовах освітнього середовища, що надасть змогу особистості для прийняття креативних рішень, застосування як традиційних, так і інноваційних форм та методів вирішення професійних завдань, сприятиме розвитку і навчанню упродовж всього життя. Особливо важливими означені питання стали для загальної та вищої школи в Україні із впровадженням обмежень у пересуванні та спілкуванні, що було обумовлено Всесвітньою пандемією COVID-19, а також повномасштабним вторгненням північної країни-сусіда на територію України.

Через активні бойові дії які, розпочато 24.02.2022 р. ситуація погіршилась внаслідок знищеного звичного укладу та режиму життя кожної родини, зруйнованої інфраструктури міст і селищ, окупації багатьох регіонів України (близько 30 % населення є вимущено внутрішньо переміщеними особами; а близько 10-15 % населення (жінки, діти, молодь) виїхали за кордон). Мова про реалізацію освітнього процесу в таких умовах традиційним способом навчання звичайно ж не ведеться – до початку квітня 2022 р. більшість ЗВО країни взагалі припинили навчальний процес. Далі він поступово відновився, але всі заходи здійснюється в режимі он-лайн (через платформи та додатки Moodle, Zoom, Google-Meet; спілкування та консультування здобувачів освіти в Telegram- та Viber-групах, активне використання E-mail та інших ресурсів ефективного дистанційного навчання). Лише окрема частина деокупованих регіонів України змогла відновити формат офф-лайн навчання. Виключенням стали вищі військові навчальні заклади, де курсанти навчаються та паралельно виконують завдання у відповідності до штатного розкладу та означених щоденних задач.

Такі умови навчання за останні 4 роки можемо назвати екстремальними, які вкрай негативно відбиваються на фізичному, психічному та соціальному

здоров'ї здобувачів вищої освіти, не дають студенту повноцінного уявлення про освітнє середовище університету та його роль і місце в житті студентської молоді. Означені вище обмеження людини в просторі та пересуванні призвели до певних дисфункцій діяльності нервової системи (депресивні розлади, агресія, іноді неконтрольована, апатія, прояви ПТСР, тощо), зменшення рухової діяльності призвело до збільшення ваги, переміщення із режиму спілкування в реальному просторі до «мережевого життя» (із всіма негативними наслідками, включаючи булінг); підвищило ризик виникнення / загострення захворювань ССС, ШКТ, НС, ОРА та інших систем життєзабезпечення. Негативно і гостро відбивається на фізичній та розумовій працездатності людини, і студенти не є виключенням, рівні фізичної підготовленості, функціональному стані систем життєзабезпечення перенесення COVID-19 у важкій формі – це задишка, швидка втомлюваність, постійний кашель, задуха, панічні атаки і інші розлади оптимального функціонування серцево-судинної, дихальної, нервової, імунної та інших систем організму людини.

При цьому ми вважаємо, що вище визначені фактори зовнішнього середовища потребують застосування відповідних індивідуальному стану людини простих, але водночас ефективних засобів корекційно-відновлювального, профілактичного або реабілітаційного впливу; проведення систематичних заходів для налагодження комунікативних зв'язків із студентською молоддю, частина з яких перебувають вимушено за кордоном через події війни, хтось є внутрішнім вимушеним переселенцем. Ці обставини потребують того, щоб ми оговорювали особливості функціонування організму в критичних обставинах, яким чином це може відбиватися на нашому фізичному та ментальному здоров'ї, які існують прості та доступні засоби подолання ознак і дисфункцій впливу подій війни на організм людини, яким чином відновлюватися після перенесення захворювання на COVID-19 (в залежності від ступені складності); слід дискутувати із молодим поколінням щодо того яким чином можна долати негативні наслідки впливу зовнішніх обставин на організм і залишатися в ресурсі, бути ефективним і продуктивним членом суспільства,

який готовий застосовувати набуті професійні компетенції в освітньому середовищі університету на благо держави та суспільства. Компетенції, якими оволодівають майбутні фахівці гуманітарно-педагогічних спеціальностей повинні сприяти адаптації до реальних умов сьогодення як в особистісному, так і в соціальному просторі; реалізації засад здоров'язбережувального освітнього середовища в сучасних університетах України, яке ґрунтується на впровадженні різноманітних форм і методів навчання (переважно в дистанційному режимі).

Фахівці кафедри медицини катастроф та військової медицини [65] підкреслюють думку про те, що «проблема збереження здоров'я та працездатності осіб, що піддавалися впливу факторів екстремальних ситуацій» стає останнім часом дедалі актуальнішою. Це обумовлено тим, що «щорічно десятки і сотні тисяч людей стають жертвами різноманітних природних, технологічних чи соціальних лих і катастроф; стихійні лиха, техногенні катастрофи та аварії, захоплення заручників, терористичні акції створюють ситуації, небезпечні для здоров'я та благополуччя людини», не зважаючи на вік, стать, професійну приналежність – ці події не можуть оминати організм без будь-яких відбитків на стані її здоров'я [65]. В нашому дослідженні ми дотримуємося холістичного і біопсихосоціального підходів до здоров'я людини тому мова йде як про фізичне здоров'я, так і про соціальне і психічне також. Отже, за 425 днів війни процес навчання в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах повністю заблоковано в Донецькій, Луганській, Херсонській, частинах Запорізької, Миколаївської, Сумської, Харківської областей внаслідок окупації і безперервних боїв.

В Наказі МВС № 747 [62] зазначається, що «екстремальні умови» є «винятковими, особливими, надзвичайними обставинами, що загрожують життю і здоров'ю людей, мають вплив стрес-факторів, сприймаються та оцінюються як небезпечні, складні, безвихідні ситуації, унаслідок чого підвищують тривожність, емоційну напруженість, створюють психотравмуючий вплив на психіку людини». Наразі наша держава всю діяльність здійснює в умовах «воєнного стану» такого «особливий правовий режим, що вводиться в

Україні (в окремих місцевостях) у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям, органам місцевого самоврядування повноважень для відвернення загрози, відсічі збройної агресії, забезпечення національної безпеки». В. В. Кальниш [55, с. 25] вважає, що «участь в бойових діях сприяє формуванню у людини таких якостей як рішучість, ініціативність, спритність, здібність до самостійного прийняття адекватних рішень, оскільки в цих умовах виживає той, хто в більшому ступені має означені цінні якості».

Нажаль, головною особливістю сучасного суспільства є його нестійкість і невірноваженість, що виявляється у надмірній кількості різноманітних подій, які виходять за межі звичайного людського досвіду та компетенцій особистості, що дозволяють долати їх наслідки. Отже, без ретельного вивчення впливу різних ситуацій екстремального та надзвичайного характеру на людину, її поведінку та реакції просто неможливо функціонально зберегти опірність екстремальними параметрами зовнішнього середовища, без шкоди для життя та здоров'я, і залишитися ефективною фаховою одиницею в професійному полі, яка може компетентно, конструктивно та самостійно вирішувати складні задачі.

Особливості життєдіяльності і вирішення професійних завдань в екстремальних умовах до цього часу, переважно, розглядалося для фахівців військових спеціальностей, служб НС, галузі медицини та фахівців із змінними графіком роботи або безперервного виробництва (наприклад фахівці металургічних виробництв, атомних станцій, лікарень, тощо): В. В. Кальниш [57].

Спеціалісти кафедри медицини катастроф та військової медицини [62] визначають поняття «екстремальна ситуація» як похідне від латинського терміну «*extremus*», що означає у перекладі «крайній», «критичний» і є визначенням такої ситуації, що «виникла раптово, загрожує або суб'єктивно сприймається людиною як загрозна життю, здоров'ю, особистісної цілісності, благополуччю». На думку фахівців, «екстремальність ситуації визначають

фактори, до яких людина ще неадаптована і не готова діяти в їхніх умовах; при цьому ступінь екстремальності ситуації визначається силою, тривалістю, новизною, незвичністю проявів цих факторів». Ані до пандемії COVID-19, ані тим паче до відкритого військового протистояння ми виявилися не готовими – коли в наше життя прийшли ці події, переважна більшість населення не знала, як на них реагувати. Нажаль, вже сьогодні це має негативні наслідки для здоров'я українців. І всі ланки суспільства, студентська молодь в тому ж числі, на сьогодні змушені терміново адаптуватися до обставин, що кардинально змінилися навколо, вчитися пристосовуватися до них, фізично, функціонально, морально, емоційно, психологічно, соціально, економічно...

Вітчизняні та закордонні фахівці наголошують на тому, що окремою специфічною рисою осіб, які тривалий час виконують професійні завдання та перебувають доволі довго в зоні факторів підвищеного ризику для життя та здоров'я, можуть бути під впливом невизначеності через брак інформації, часу, високим ступенем відповідальності за прийняті рішення, за життя і здоров'я своїх підлеглих [57, с. 31]. Дослідник [57] зазначає, що «вплив екстремальних умов праці часом призводить до пошкодження організму працівника, яке супроводжується проявом болю та іншими дискомфорними відчуттями». В таких випадках, людину, яка виконує відповідальну частину професійного завдання необхідно замінити, за можливості. В такому стані фахівець може неадекватно оцінювати часові інтервали (в значній мірі це залежить від змісту професійної діяльності та умов її реалізації), для людини час ніби «пришвидшується» (при сильному хвилюванні), «уповільнюється». Зокрема порушення орієнтації в просторі і часі є однією із важливих причин розвитку стресу, особливо за умов виконання професійних завдань в зоні надмірної небезпеки. Загально відомим є той факт, що живий організм може оптимально виконувати всі свої фізіологічні та функціональні завдання лише за умов постійної рівноваги між резервами організму людини та стресовими факторами впливу (фізичними, психо-емоційними, термічними, механічними, хімічними, тощо) [57, с. 31]. Автор [57] звертає увагу на той факт, що «коли виникає

ситуація «боротьби за життя» (в умовах пандемії, війни) часто при роботі в екстремальних умовах темп використання внутрішніх резервів для забезпечення життєстійкості організму значно зростає; життєвий потенціал зменшується; збільшується функціональна ціна тієї задачі, що виконується; функціональні «втрати» організму стають непоправними». На думку фахівця [57], за таких умов виникає високий ризик руйнування організму, оскільки його функціонування здійснюється в нестандартному режимі, який не може тривати нескінченно довго без розвитку серйозних патологій або може призвести, навіть, до летального випадку внаслідок довготривалої перенапруги всіх систем життєзабезпечення.

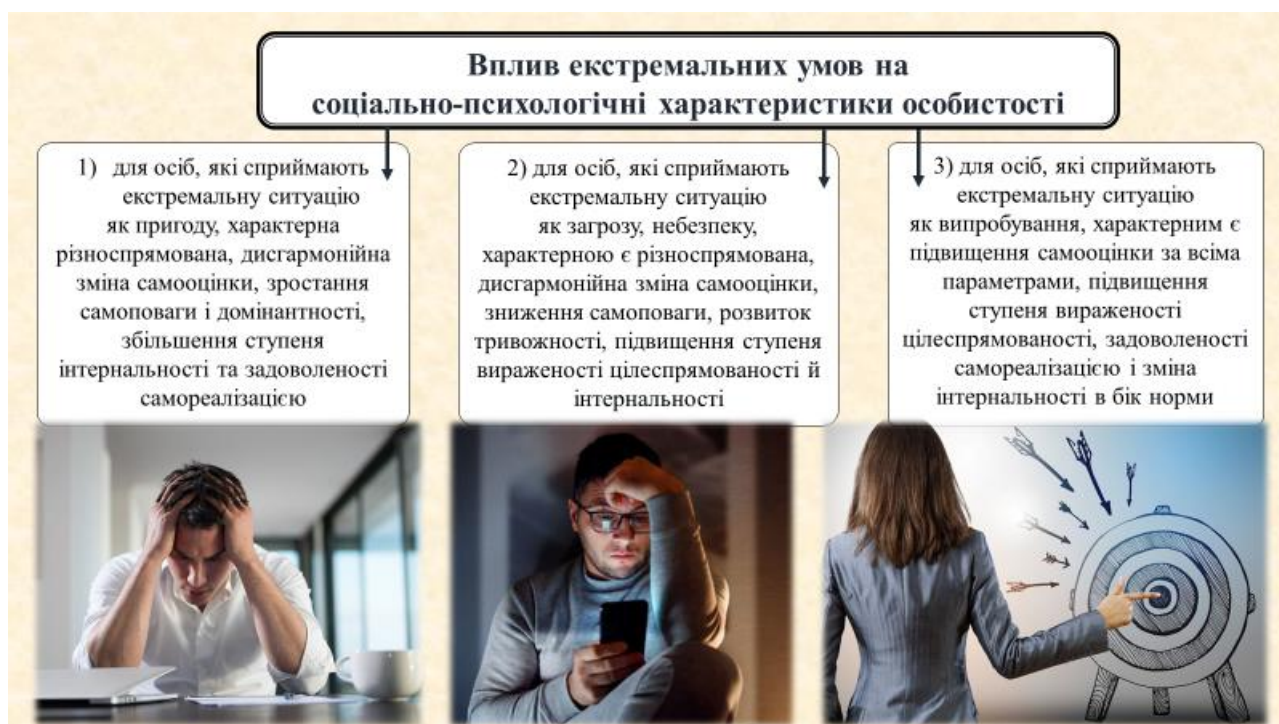

Рисунок 1. Характеристики особистості (соціально-психологічні), які змінюються в результаті перебування в екстремальних умовах [63, с. 13]

Ми вважаємо, що для майбутніх бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів має бути доволі актуальною з професійної точки зору інформація про те, що «основними завданнями психології катастроф є: «1) дослідження впливу екстремальних факторів на психічні стани; 2) розробка методів прогнозування ймовірних психічних реакцій та станів після катастрофи на основі врахування індивідуально-психологічних характеристик людини; 3) розробка методів

ефективної корекції функціонального стану в екстремальних умовах; 4) пошук ефективних методів психологічної корекції та реабілітації після перебування в екстремальних ситуаціях з метою профілактики гострих і посттравматичних стресових розладів, реадаптації до умов життєдіяльності й відновлення працездатності; 5) виявлення обґрунтованих методів саморегуляції психічних станів, емоційно-вольової стійкості і стресовій толерантності» [61, с. 10]. Вважаємо ці теоретичні відомості є вкрай важливими для всіх без виключення фахівців в галузі 01 «Освіта» в умовах освітнього середовища в Україні із 2019 року, із подальшим погіршенням зовнішніх обставин, що вплинули на освітнє середовище, що обумовлено об'єктивними обставинами в яких опинилась наша держава через повномасштабне вторгнення рф. Графічно подано на рисунку 1.

Результати досліджень С. Шарлебуа & Л. Фоті дозволяють констатувати той факт, що «навчання на реальних кейсах – є саме тою формою оволодіння навчальним матеріалом, якого очікує сучасна молодь в освітньому просторі університетів – вони пропонують ширший контекст практичного застосування сформованих компетенцій; створюють більше цікавих складнощів для учасників освітнього процесу, і надають можливість фасілітатору процесу оцінити, яким чином працюють інноваційні технології та інструменти на практиці». В освітньому середовищі університету це на сьогодні є здобувачі вищої освіти, а головним завданням НПП є максимально можливе збереження їх життя і здоров'я, в процесі навчання, за можливістю надання можливості опанувати ті практичні уміння і навички, які допоможуть вижити в умовах військових дій і поза межами освітнього процесу. Саме тому зараз працівники ЗВО мають підвищений рівень психологічного навантаження, який супроводжується сильним емоційним переживанням подій оточуючого середовища, підвищеною фізіологічною ціною діяльності, яку необхідно щоденно виконувати, певним дисбалансом систем, які керують оптимальною діяльністю організму, зниженням працездатності (фізичної та розумової), надійності діяльності, а також відзначається значне емоційне виснаження всіх учасників 425-денного протистояння військовій навалі рашистів. Ми повністю поділяємо думку

дослідників [57, с. 10] про особливості і змін поведінкових реакцій людини в умовах екстремальних подій і необхідності виконання чітких професійних завдань.

Вважаємо у вирішенні означеного завдання ефективними застосування традиційних та інноваційних педагогічних технологій – вони сприяють формуванню загальних і фахових компетенцій майбутніх фахівців, в тому числі, і у бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів. О. Юденко, Д. Оленев, О. Романюк & Н. Пеценко [56, с. 395] зазначають, що «провідна роль на часі має належати «навчанню впродовж цілого життя «від колиски до домовини» (from cradle to grave)» – філософія, концептуальною основою та організаційним принципом усіх форм навчання є інклюзивні, гуманістичні та демократичні цінності; є всеохоплюючою та невід’ємною в баченні суспільства, заснованого на знаннях». Автори [56, с. 397] звертають увагу на те, що освітяни знаходяться останні роки в екстремальних умовах вирішення професійних завдань, а причинами тому є: «1) вимушена професійна діяльність в дистанційному форматі через всесвітню пандемію COVID-19 для науково-педагогічних працівників, інструкторів АФК та фітнесу, фахівців з фізичної терапії, тренерів з видів спорту; 2) тимчасове повне припинення професійної діяльності і відновлення її в дистанційному режимі з квітня 2022 р. через повномасштабне військове вторгнення рашистів».

Фахівці [62] підкреслюють той факт, що для «опису психологічних станів людей, що перебувають під дією екстремальних факторів, часто поряд із терміном «криза» вживають поняття «стрес» (це широке коло станів та дій людини, яка намагається активно протидіяти різноманітним екстремальним впливам (стресорам))». Автори наголошують на тому, що «залежно від виду стресору та характеру його впливу виділяють 2 групи стресів: 1) *фізіологічні* (біль, голод, спрага, надмірне фізичне навантаження, занадто висока або низька температура і т.д.); 2) *психологічні* (фактори, що діють через свої сигнальні значення: небезпека, обман, образа, інформацій- ні перевантаження і т.д.)». Отже, фізіологи констатують той факт, що «стрес пов’язаний з внутрішнім

напруженням», а Г. Сельє визначав цей стан як «неспецифічну реакцію організму (різні стани організму, що зводяться переважно до психофізіологічного виснаження) на екстремальні події – стресори» [62].

С. Литвинова & О. Тебенко [60] підкреслюють думку про те, що «інформаційно-комунікаційний освітній простір є віртуальним середовищем, що включає безліч освітніх ресурсів для підтримки навчальної діяльності і вирішення завдань навчання на базі глобальних комп'ютерних комунікацій».

В нашому дослідженні ми спираємося на визначення поняття «здоров'язбережувальна компетентність», яке надається такими науковцями як Н. Белікова та Д. Воронін. Вчені тлумачать його як: 1) «інтегративну якість особистості майбутнього фахівця, яка має складну системну організацію і виступає як сукупність, взаємодія і взаємопроникнення мотиваційного, когнітивного і діяльнісного компонентів» (Н. Белікова; 2009) [54, с. 164] тлумачить його як; 2) «інтегральну рису особистості, що виявляється в здатності організувати й регулювати свою здоров'язбережувальну діяльність; оцінювати свою поведінку; зберігати та реалізовувати власні здоров'язбережувальні позиції, виходячи з особисто усвідомлених і засвоєних моральних норм та принципів» (Д. Воронін; 2006) [55] розглядає це поняття як;

Вчена [54, с. 164] вважає, що важливими показниками цієї компетентності на сьогодні є «уявлення про здоров'я, про чинники, що впливають на здоров'я та про здоровий спосіб життя; значущість здоров'я як загальнолюдської цінності; уміння відстежувати і фіксувати позитивні та негативні зміни в стані власного здоров'я і здоров'я навколишніх; уміння складати ефективну і дієву програму збереження власного здоров'я на основі моделі уявлення про себе як про здорову людину; уміння складати ефективну і дієву програму збереження та відновлення здоров'я, володіння різними здоров'язбережувальними технологіями та ін.». Ці підходи до визначення поняття поділяє у своїх наукових працях і відома українська дослідниця Н.А. Башавець (2013) [53].

В. В. Кальниш [57, с. 32] підкреслює, що «для реалізації захисної дії психофізіологічного «панциру» мають бути виконані мінімум 3 наступні умови,

а саме: «1) фундаментом реалізації захисту є відповідні фізіологічні резерви організму, які відображуються в реальному функціональному стані людини; 2) людина повинна мати інформацію про необхідні дії для адекватного реагування на екстремальну ситуацію, що виникла – важливо створити умови для функціонування механізмів антиципації; 3) провідним на початковому етапі розвитку екстремальної ситуації є здібність людини виділяти серед існуючих факторів виробничого середовища саме той фактор, який несе найбільшу небезпеку для життя, здоров'я, і при цьому успішного виконання виробничого / професійного завдання». Дослідник [57, с. 32] наголошує на тому, що «навіть нейтральність повідомлень, які поступають про розвиток обставин і стану екстремальної ситуації є значною складовою, що призводить до суттєвих змін стійкості організму до стресу». Автор [57, с. 31] акцентує увагу фахівців на загальновідомому факті про те, що «больовий синдром викликає збільшення потужності спектру високочастотної біоелектричної активності кори головного мозку, зменшує показники пам'яті та уваги в ранньому посттравматичному періоді, але відзначається збереження помірного когнітивного дефіциту в пізньому посттравматичному періоді». Відповідно, зростання больового синдрому викликає порушення працездатності людини та обумовлює застосування відповідних рекреаційних або реабілітаційних засобів, серед яких головним засобом будуть рухові дії (стречінг, міофасціальний реліз, фізичні вправи на розслаблення, елементи самомасажу, тощо).

В. Kirkcaldy та R. J. Shephard констатують, що «наслідками протікання хронічного больового процесу може бути нервово-психічні перенавантаження. І як наслідок – виникає порушення психофізіологічних функцій» [65]. Цієї ж думки дотримується у своїх дослідженнях В. В. Кальниш [57, с. 32]

В.В. Кальниш [57, с. 32] звертає увагу фахівців на те, що «реакції організму, які сприяють функціонуванню всіх систем життєзабезпечення, завжди відповідають викликам зовнішнього середовища і повинні призводити до формування адекватних відповідей, які сприяють стабілізації зін, що виникли, як реакція на стрес». Констатуємо, що стресом в умовах сучасного середовища

можна вважати надмірні фізичні навантаження; значні зусилля під час розумової діяльності (наприклад, навчання в прискореному режимі через військовий стан; опрацювання великого об'єму навчальної інформації в період підготовки до відповідальних етапів діяльності в освітньому середовищі університету – заліки, екзамени, оформлення і захист кваліфікаційної роботи, тощо); психо-емоційний стрес від несподіваної звістки, на яку жодним чином не може вплинути людина, а наслідки події є вкрай важливими для її життя (смерть, важка хвороба близької людини; втрата майна внаслідок природної катастрофи, бойових дій, тощо).

Нажаль, з 24 лютого 2022 р. означені спеціалістами засади із подолання травматичних подій війни завдяки використанню засобів ФКіС стали актуальними майже для кожного українця, і студентство не стало виключенням. Можемо наголосити на тому, що означені вище авторами механізми адаптації, які відбуваються в організмі людини під впливом засобів ФКіС, зокрема спортивних ігор, є традиційною реакцією за фізіологічними показниками, не зважаючи на особливості професійного спрямування. Отже, ми рекомендувати застосовувати для подолання негативних наслідків подій війни та пандемії COVID-19 для студентської молоді такі засоби ФКіС як рухливі та спортивні ігри. В межах занять ФК в освітньому середовищі університету, зокрема НУБП, здобувачів вищої освіти надають перевагу таким спортивним іграм як футбол, баскетбол, настільний теніс, волейбол, бадмінтон, міні-футбол. Студенти із задоволенням приймають участь в секційних заняттях з різних видів спорту (провідне місце належить спортивним іграм) і змаганнях, які реалізуються педагогічним колективом кафедри фізичного виховання НУБП.

Саме тому ми вважаємо, що вкрай важливим та необхідним є з позицій сьогодення розширення теоретичних відомостей для здобувачів вищої освіти про особливості вибору індивідуальних засобів відновлення здоров'я після впливу стресових факторів; здійснювати профілактичні та превентивні заходи щодо прояву наслідків травматичних подій пандемії та війни в Україні; добирати максимально ефективні традиційні / інноваційні технології навчання;

формування та розвиток практичних навичок щодо застосування корекційно-відновлювальних та профілактичних засобів.

Раніше (2021) [61] ми представили проміжні результати констатувального етапу досліджень щодо особливості формування в умовах пандемії COVID-19 здоров'язбережувальної компетенції у бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів України за результатами експертних оцінок. Отже, абсолютно задоволені рівнем здоров'я балакаврів гуманітарно-педагогічних факультетів тільки 13,27 % експертів ДНУ імені Олеся Гончара; 50 % експертів КНУ імені Бориса Грінченка; 43,90 % експертів НУБІП України; 49,02 % респондентів ПДПУ імені В. Г. Короленка та 12,5 % експертів ПХДПУ імені Григорія Сковороди [61]. Відповідно *повністю задоволені рівнем фізичної підготовленості*, яку демонструють студенти I-II курсу під час занять ФК 11,22 % НПП ДНУ імені Олеся Гончара; 47,14 % НПП КНУ імені Бориса Грінченка; 42,68 % НПП НУБІП України; 49,02 % респондентів ПДПУ імені В. Г. Короленка та 12,5 % експертів ПХДПУ імені Григорія Сковороди [61].

Далі нами представлено результати констатувального етапу дослідження, яке отримано під час здійснення опитування майбутніх бакалаврів гуманітарно-педагогічних спеціальностей закладів вищої освіти України (далі – ЗВО) щодо особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності в освітньому середовищі університету із застосуванням педагогічних технологій. Для обробки даних дослідження на констатувальному етапі було використано статистичний пакет програми Microsoft-Excel-2019. Бланки-опитування подані автором в додатку Google-Форми із відповідним посиланням для кожного закладу вищої освіти, а також подано у паперовому варіанті.

На констатувальному етапі дослідження приймали участь 988 здобувачів вищої освіти першого бакалаврського рівня ЗВО України серед яких були студенти таких вищів як: 1) Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (ДНУ імені Олеся Гончара; 324 студенти); 2) Київський національний університет імені Бориса Грінченка / Інститут людини; Педагогічний інститут (КНУ імені Бориса Грінченка; 100 студентів); 3) Національний університет

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

біоресурсів і природокористування України – гуманітарно-педагогічного факультету (психологія, соціальна робота, філологія) (НУБП України; 331 студент); 4) ПДПУ імені В. Г. Короленка – Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (177 студентів); 5) Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди (ПХДПУ імені Григорія Сковороди; 78 здобувачів вищої освіти).

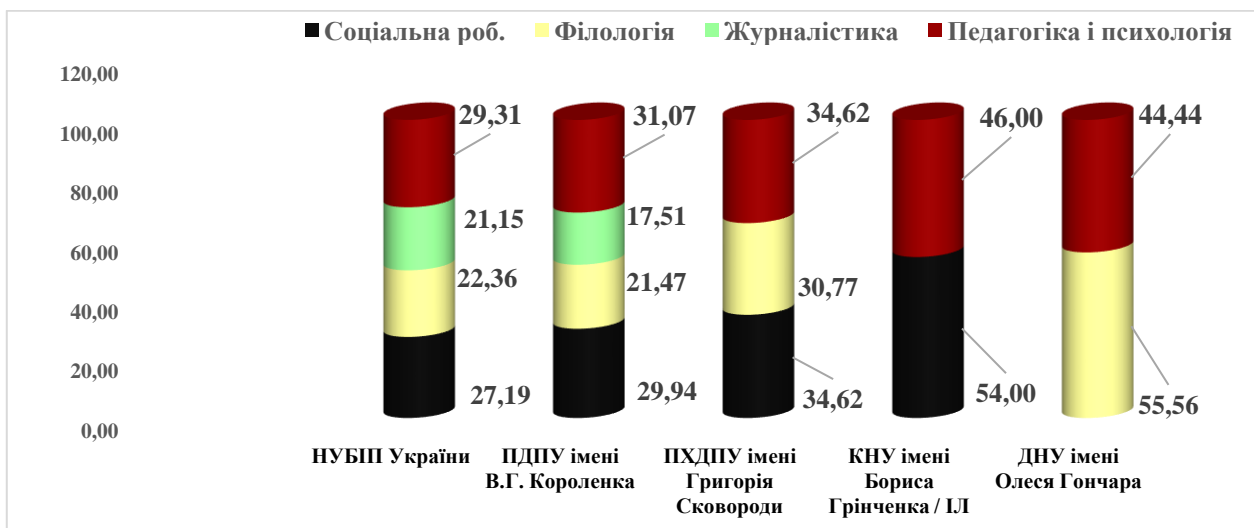

Рисунок 2. Розподіл здобувачів вищої освіти за спеціальностями

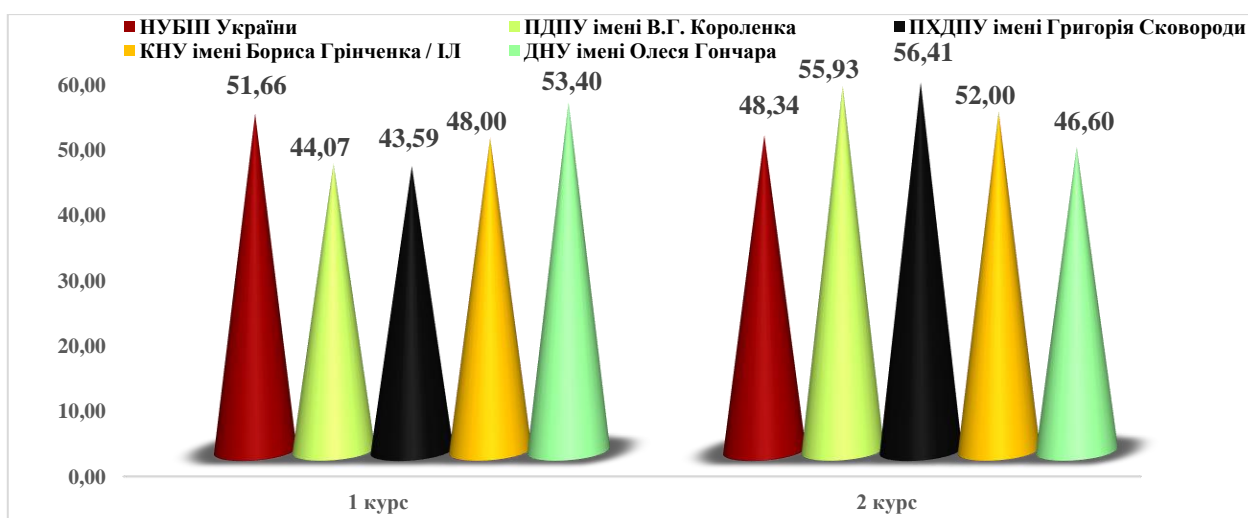

Рисунок 3. Розподіл здобувачів вищої освіти гуманітарно-педагогічних факультетів – учасників дослідження за курсами навчання

На рис. 2 і 3 нами подано розподіл майбутніх бакалаврів гуманітарно-педагогічних спеціальностей – учасників дослідження за спеціальностями і курсами навчання. Переважна частина опитаних студентів навчаються за спеціальностями «Педагогіка і психологія», «Філологія» та «Соціальна робота».

Порівняльний аналіз відповідей здобувачів вищої освіти України (%)

№	Вищий навчальний заклад України	Чи вважаєте Ви, що маєте достатньо теоретичних відомостей щодо того, що таке здоров'я людини та які фактори і яким чином на нього впливають в умовах сучасного суспільства та оточуючого середовища?				Чи можете Ви сказати, що маєте достатньо теоретичних відомостей щодо особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету із використанням засобів педагогічних технологій?			
		Варіант відповіді				Варіант відповіді			
		Так, вважаю	Ні, не вважаю	Частково погоджуюсь з цією	Важко відповісти	Так, вважаю	Ні, не вважаю	Частково ознайомлений, але хотів би мати більше	Важко відповісти
1	ДНУ імені Олеся Гончара	39,2	29,01	26,23	5,56	29,32	29,01	32,72	8,95
2	КНУ імені Бориса Грінченка	54,00	8,00	26,00	12,00	54,00	8,00	24,00	14,00
3	НУБІП України	54,68	2,72	34,74	7,85	54,98	18,13	20,54	6,34
4	ПДПУ імені В.Г. Короленка	44,07	6,21	40,11	9,60	43,50	6,78	38,42	11,30
5	ПХДПУ імені Григорія Сковороди	52,56	3,85	29,49	14,10	50,00	3,85	32,05	14,10

Відповіді на питання «Чи вважаєте Ви, що маєте достатньо теоретичних відомостей щодо того, що таке здоров'я людини та які фактори і яким чином на нього впливають в умовах сучасного суспільства та оточуючого середовища?» дають можливість констатувати той факт, що: зазначають, що мають достатній рівень означених знань 39,2% студентів ДНУ імені Олеся Гончара; 54,00% респондентів КНУ імені Бориса Грінченка; 54,68% студентів НУБІП України; 44,07% респондентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 52,56% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Зазначили, що частково задоволені рівнем цих знань

від 26,00% до 40,11% респондентів (*табл. 1*). Такий розподіл відповідей свідчить про достатньо високий рівень обізнаності здобувачів вищої освіти про те, яким чином різноманітні зовнішні фактори впливають на здоров'я людини.

Розподіл відповідей на питання «Чи можете Ви сказати, що маєте достатньо теоретичних відомостей щодо особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету із використанням засобів педагогічних технологій?» свідчить про те, що мають достатній рівень означених теоретичних відомостей 29,32% респондентів ДНУ імені Олесея Гончара; 54,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 54,98% НУБІП України; 43,50% респондентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 50,00% здобувачів вищої освіти ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Частково задоволені рівнем теоретичних відомостей від 20,54% до 38,42% респондентів (*табл. 1*). Отримані дані свідчать про достатній рівень особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету із використанням засобів педагогічних технологій.

Відповіді на питання «Чи задоволені Ви в цілому власним рівнем працездатності та функціонального стану організму, яку демонструєте в позаурочній діяльності у повсякденному житті?» свідчать про те, що абсолютно задоволені рівнем працездатності 32,72% респондентів ДНУ імені Олесея Гончара; 52,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 51,66% респондентів НУБІП України; 38,42% здобувачів вищої освіти ПДПУ імені В.Г. Короленка та 34,62% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Частково задоволені, але хотіли б покращити власний рівень працездатності від 27,00% до 50,00% здобувачів вищої освіти. Такі результати дозволяють стверджувати про те, що незважаючи на доволі тривалий період впливу на організм людини зовнішніх стресових та екстремальних факторів, на разі здобувачів освіти в умовах освітнього середовища університету адаптувалися та навчилися відновлювати оптимальний рівень фізичної та розумової працездатності. Це важливо для

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

щоденного виконання певних освітніх завдань в межах оволодіння навчальними дисциплінами, які передбачені ОПП в умовах освітнього середовища ЗВО.

На питання «Чи задовольняє Вас одержаний рівень теоретичних відомостей під час навчання в освітньому середовищі університету щодо особливостей використання засобів педагогічних технологій збереження та відновлення здоров'я людини в умовах сучасного суспільства?» ми отримали ствердні відповіді 38,89% студентів ДНУ імені Олесея Гончара; 52,00% респондентів КНУ імені Бориса Грінченка; 61,63% студентів НУБІП України; 38,42% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 33,33% респондентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Констатують, що частково задоволені означеними знаннями від 22,66% до 42,94% здобувачів вищої освіти. Отримані дані можна розглядати як задовільні, але за твердженнями самих здобувачів освіти для них є цікава ця тематика і вони хотіли б отримувати більше цікавої практично спрямованої інформації щодо збереження та відновлення здоров'я.

Відповіді на питання «Чи задовольняє Вас рівень практичних умінь та навичок здобутих в освітньому середовищі університету, які дозволяють застосовувати особистісно-орієнтовані педагогічні та інноваційні технології з метою збереження та відновлення оптимального рівня здоров'я фахівця гуманітарних спеціальностей в умовах сучасного суспільства, враховуючи особливості вирішення професійних завдань?» дають можливість констатувати, що 38,58% здобувачів вищої освіти ДНУ імені Олесея Гончара; 52,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 58,31% респондентів НУБІП України; 38,42% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 32,05% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди задоволені отриманими практичними вміннями та навичками. Також від 23,87% до 40,68% студентів частково задоволені означеними практичними вміннями і навичками, але готові докладати зусиль щодо їх систематичного покращення.

Результати опитування також свідчать про те, що 34,57% студентів ДНУ імені Олесея Гончара; 53,00% респондентів КНУ імені Бориса Грінченка; 65,56% студентів НУБІП України; 38,98% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та

32,05% здобувачів вищої освіти ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Також від 20,00% до 34,57% частково задоволені, але готові систематично удосконалювати показники сформованості когнітивного структурного компоненту щодо того як майбутня професійна діяльність впливає на рівень здоров'я фахівця гуманітарних спеціальностей. Ці результати свідчать про те, що майбутніх бакалаврів турбує стан їх здоров'я та працездатності в межах професійного поля, які фактори можуть його покращувати, а які впливають на нього негативно.

Хотілося б звернути увагу на такі дані, що 54,94% респондентів ДНУ імені Олеся Гончара; 77,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 55,00% студентів НУБІП України; 70,62% респондентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 64,10% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди наголосили на тому, що повністю згодні із тим, що навчальна дисципліна «Фізична культура» є важливою в освітньому середовищі університету в межах якої можна та необхідно формувати здоров'язбережувальну компетентність, яка спрямована на відновлення здоров'я фахівця гуманітарних спеціальностей з урахуванням особливостей професійної діяльності. Частково згодні із цією думкою від 15,00% до 31,79% респондентів ЗВО України. Отже, здобувачі вищої освіти надають важливу роль такій навчальній дисципліні як «Фізична культура» серед всіх інших складових ОПІ для бакалаврів гуманітарно-педагогічних спеціальностей.

Порівняльний аналіз відповідей респондентів представлений в *таблиці 2* свідчить про те, що повністю задоволені власним рівнем здоров'я (фізичного, соціального та психічного) 23,77% студентів ДНУ імені Олеся Гончара; 52,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 43,2% здобувачів вищої освіти НУБІП України; 39,55% респондентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 41,03% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Від 27% до 44,87% респондентів зазначили, що хотіли б мати кращий рівень здоров'я. Кількість респондентів, які повністю не задоволені рівнем власного здоров'я становить 6,41-27,78%, що можна пояснити особливостями регіонів та рівнем захворюваності на COVID-19 у здобувачів вищої освіти, в період проведення опитування. Дані опитування

(таблиця 2) свідчать про те, що власним рівнем фізичної підготовленості, яку демонструють на заняттях із фізичної культури в освітньому середовищі університету повністю задоволені 29,63% респондентів ДНУ імені Олеся Гончара; 52,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 45,02% НУБІП України; 38,42% здобувачів вищої освіти ПДПУ імені В.Г. Короленка та 35,90% ПХДПУ імені Григорія Сковороди.

Таблиця 2

**Порівняльний аналіз відповідей здобувачів вищої освіти України
щодо задоволеності рівнем здоров'я та фізичної підготовленості (%)**

№	Вищий навчальний заклад України	Чи задоволені Ви власним рівнем здоров'я (фізичного, соціального та психічного)?				Чи задоволені Ви в цілому власним рівнем фізичної підготовленості, яку демонструєте на заняттях із фізичної культури в освітньому середовищі університету?			
		Варіант відповіді				Варіант відповіді			
		Так, задоволений	Ні, не задоволений	Хотів би мати кращий	Важко відповісти	Так, задоволений	Ні, не задоволений	Хотів би мати кращий рівень	Важко відповісти
1	ДНУ імені Олеся Гончара	23,77	27,78	42,59	5,86	29,63	29,94	31,79	8,64
2	КНУ імені Бориса Грінченка	52,00	14,00	27,00	7,00	52,00	14,00	27,00	7,00
3	НУБІП України	43,2	6,65	44,11	6,04	45,02	7,25	41,69	6,04
4	ПДПУ імені В.Г. Короленка	39,55	19,21	34,46	6,78	38,42	20,90	32,77	7,91
5	ПХДПУ імені Григорія Сковороди	41,03	6,41	44,87	7,69	35,90	10,26	47,44	6,41

В таблиці 2 подано порівняння відповідей респондентів щодо того чи мають здобувачі вищої освіти першого бакалаврського рівня достатньо теоретичних відомостей щодо того, що таке здоров'я людини та які фактори і яким чином на нього впливають в умовах сучасного суспільства та оточуючого середовища і наскільки вони задоволені рівнем власних теоретичних відомостей

щодо особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету із використанням засобів педагогічних технологій. На перше питання мають абсолютно стверджувальну думку 39,2% респондентів ДНУ імені Олеся Гончара 54,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 54,68% респондентів НУБІП України; 44,07% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 52,56% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Частково задоволені означеними знаннями від 26 до 40,11% респондентів. Відповіді на друге питання засвідчили, що повністю задоволені рівнем означених теоретичних відомостей 29,32% студентів ДНУ імені Олеся Гончара; 54,00% респондентів КНУ імені Бориса Грінченка; 54,98% здобувачів вищої освіти НУБІП України; 43,50% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 50,00% респондентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди.

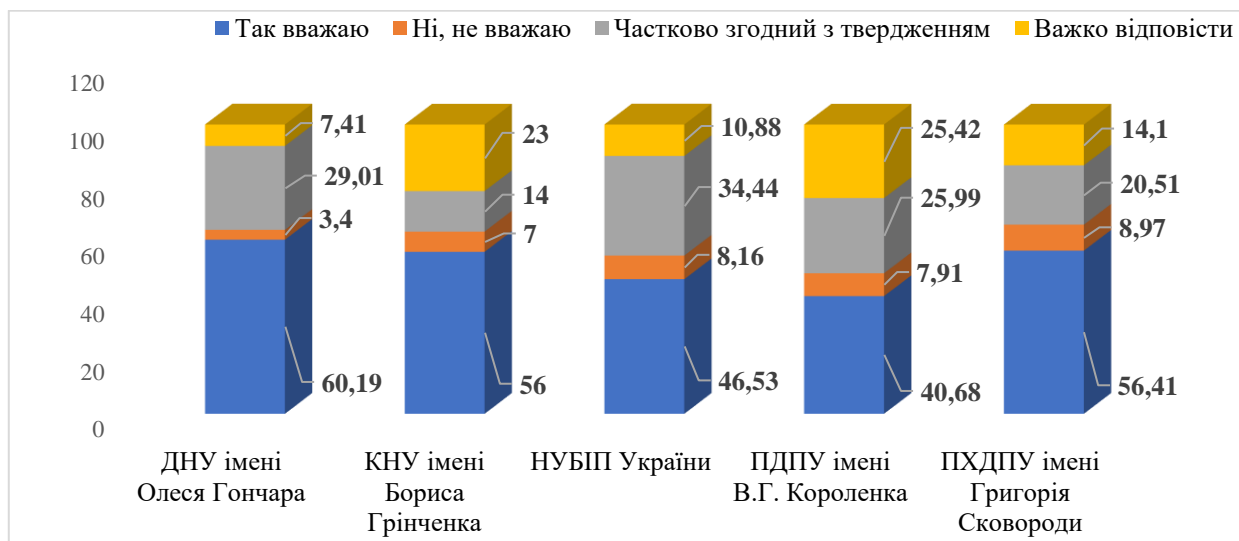

Рисунок 4. Ставлення здобувачів вищої освіти до матеріали, які розміщені на навчальних електронних платформах Вашого закладу вищої освіти (Zoom, Moodle, Google Meet Google Classroom та ін.) сприяють формуванню у фахівців гуманітарних спеціальностей здоров'язбережувальної компетентності

Подальший аналіз отриманих результатів опитування свідчить про те, що від 40,68% до 60,19% респондентів ЗВО України повністю погоджуються із тим, що матеріали, які розміщені на навчальних електронних платформах Вашого

закладу вищої освіти (Zoom, Moodle, Google Meet Google Classroom та ін.) сприяють формуванню у фахівців гуманітарних спеціальностей здоров'язбережувальної компетентності в освітньому середовищі університету. Це графічно представлено нами на рисунку 4.

Відповіді на питання «Чи достатньо на Вашу думку, в освітньому середовищі університету де Ви навчаєтесь приділяється часу та уваги різним аспектам формування здоров'язбережувальної компетентності у фахівців гуманітарних спеціальностей?» свідчать про те, що повністю погоджуються із цією думкою 36,73% респондентів ДНУ імені Олесея Гончара; 67,67% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 60,12% студентів НУБІП України; 38,42% респондентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 28,21% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Слід відзначити, що від 20,54% до 33,02% респондентів частково згодні із цим твердженням, що ще раз підкреслює важливість тематики нашого дослідження.

Відповіді на питання «Чи вважаєте Ви, що Вам як здобувачам вищої освіти І-ІІ курсів надано достатній об'єм навчально-методичної літератури, яка розкриває і характеризує особливості формування здоров'язбережувальної компетентності фахівця гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету?» дозволяють нам стверджувати, що повністю задоволені наявним обсягом навчально-методичних видань з означеної тематики 32,72% студентів ДНУ імені Олесея Гончара; 55,00% студентів КНУ імені Бориса Грінченка; 57,4% респондентів НУБІП України; 44,63% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка та 30,77% респондентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Також від 17,51% до 31,48% студентів частково задоволені наявною навчально-методичною літературою. Це свідчить про те, що розробка навчально-методичних видань для здобувачів вищої освіти ЗВО України за тематикою, яка цікава студентам в межах освітнього середовища університету є актуальним питанням сьогодення.

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

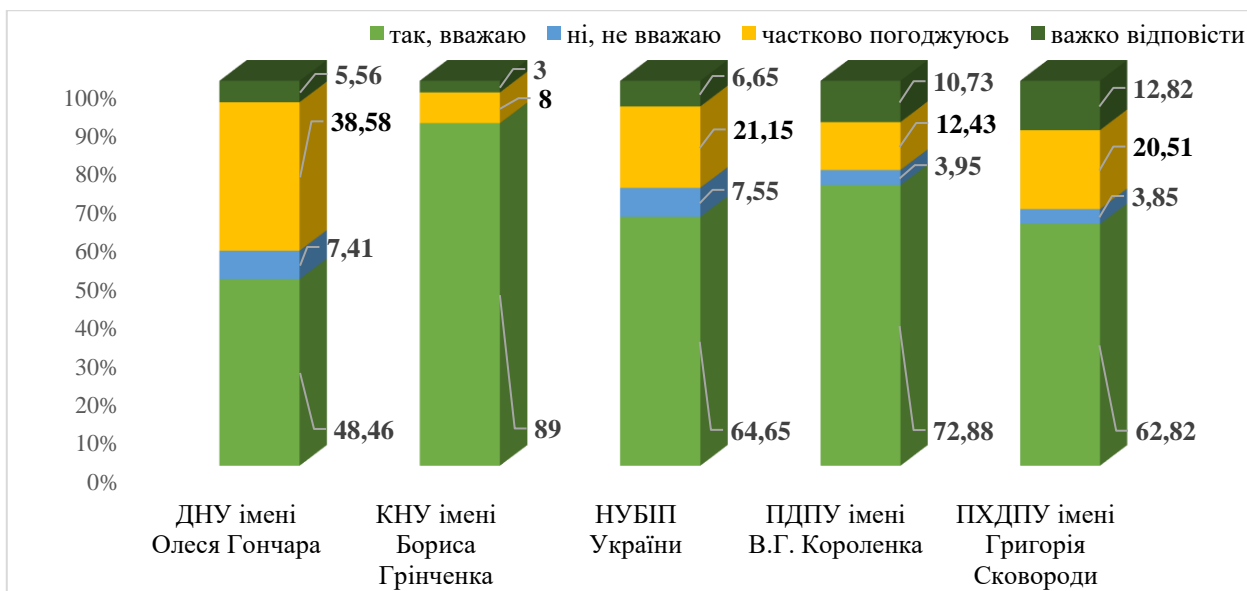

Рисунок 5. Необхідність і доречність проведення тренінгів, майстер-класів (%)

На рис. 5 представлено розподіл відповідей на питання «Чи вважаєте Ви, що необхідно та доречно проводити спеціалізовані тренінги та майстер-класи, на яких більш фахівці більш ґрунтовно розкривали б зміст та особливості формування здоров'язберезувальної компетентності фахівців гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету?». Дані свідчать про те, що більшість студентів вважають актуальною таку форму навчання як проведення спеціалізованих, професійно спрямованих тренінгів, майстер-класів, тематичних освітніх курсів, тощо. За останні роки студенти констатують той факт, що за власної ініціативи вони в різних форматах (он-лайн та офф-лайн) намагаються підвищувати рівень професійних компетенцій, удосконалити власні уміння щодо вирішення завдань за професійним спрямуванням.

Відповіді на питання «Чи вважаєте Ви ефективним проведення on-line консультацій із науково-педагогічними працівниками (особливо в умовах навчання під час пандемії COVID-19, повномасштабного вторгнення рф), які спрямовані на оволодіння окремими уміннями та навичками застосування педагогічних технологій з метою формування здоров'язберезувальної компетентності здобувачів вищої освіти I-II курсів гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету?» свідчать про те, що від 38,46% до 54,94% респондентів повністю погоджуються із цим твердженням. Ще від

13,00% до 33,95% студентів частково поділяють цю думку. Такі дані на нашу думку свідчать про те, що студентська молодь вважають необхідним продовжувати опанування освітньою програмою в межах освітнього середовища університету, незважаючи на складність зовнішніх обставин.

Подальший аналіз результатів опитування свідчить про те, що від 58,97% до 74,58% респондентів повністю згодні із тим, що ефективним є використання інноваційних форм, методів та технологій, які сприяють формування здоров'язбережувальної компетентності у здобувачів вищої освіти I-II курсів гуманітарних спеціальностей в освітньому середовищі університету. Можемо констатувати, що від 14,12% до 28,40% здобувачів вищої освіти ЗВО України частково згодні із представленим твердженням.

На рисунку 6 нами також подано розподіл відповідей майбутніх бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів щодо того наскільки важливою умовою, на їх думку оптимальний та високий рівні здоров'я, для того, щоб фахівець його професійної галузі був ефективний та конкурентоспроможний на сучасному ринку праці. Повністю погодилися із цим твердженням 56,17% студентів ДНУ імені Олеся Гончара; 64,00% респондентів КНУ імені Бориса Грінченка; 73,11% студенти НУБІП України; 64,97% студентів ПДПУ імені В.Г. Короленка; 67,95% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Вказали, що частково згодні із цією думкою 35,49% студентів ДНУ імені Олеся Гончара; 22,00% студенти КНУ імені Бориса Грінченка; 17,52% студентів НУБІП України; 25,42% студентів ПДПУ імені В. Г. Короленка; 16,67% студентів ПХДПУ імені Григорія Сковороди. Негативну відповідь на це питання надали не більше 4,53% респондентів ЗВО України; не змогли визначитися із відповіддю на питання від 4,63% до 12,82% респондентів ЗВО.

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

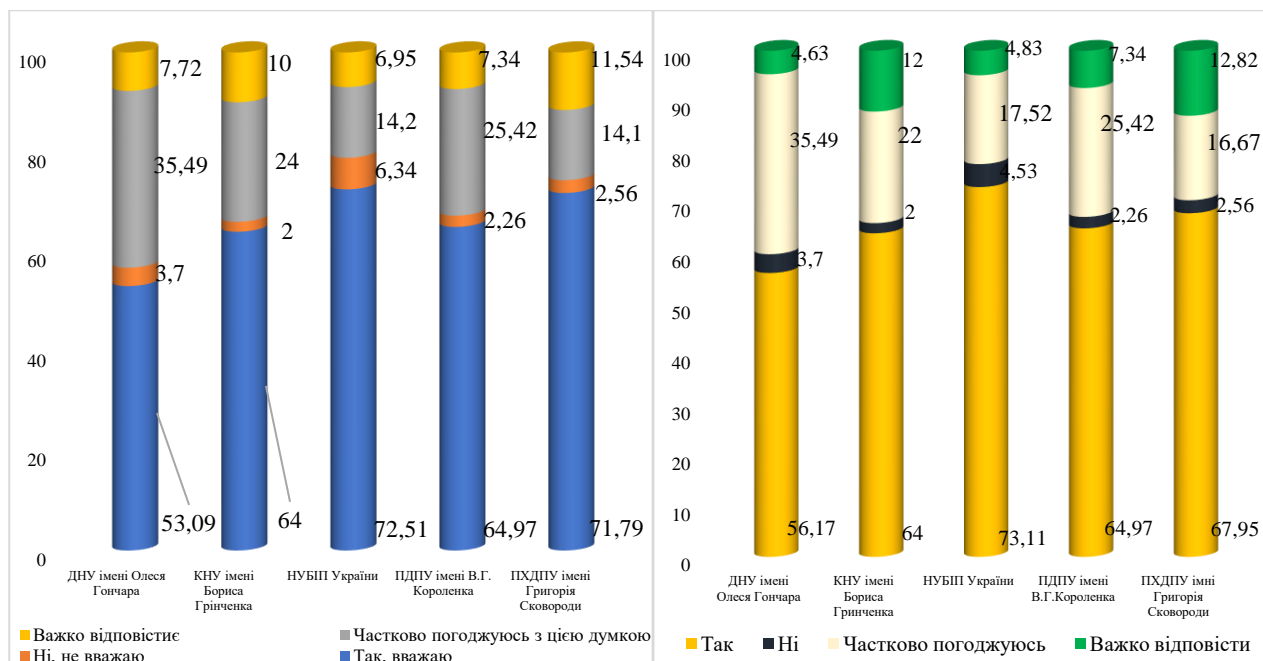

Рисунок 6. Думка бакалаврів щодо того наскільки важливий рівень здоров'я фахівцю гуманітарно-педагогічних факультетів для того щоб залишатися ефективним та конкурентоспроможним на сучасному ринку праці (%)

Отже, дані отримані нами на констатувальному етапі дослідження в процесі опитування здобувачів вищої освіти на бакалаврському рівні щодо особливостей застосування педагогічних технологій формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів в освітньому середовищі університету свідчать про те, що: вони потребують більшого забезпечення навчально-методичними матеріалами; із задоволенням приймають участь в заняттях де застосовуються інновацій та активні методик навчання, із задоволення відвідують професійно спрямовані тренінги, майстер-класи під час яких можна визначити наскільки сформовані «hard» & «soft» skills важливі для вирішення професійних завдань фахівцем гуманітарно-педагогічних напрямків.

Означенні для вирішення проблемні моменти дозволять ефективно опанувати професійні навички під час вирішення спеціалізованих завдань в умовах сучасного ринку праці, долати будь-які зовнішніх стресові фактори, залишаючись конкурентоспроможним фахівцем галузі 01 «Освіта».

REFERENCES

1. Проект Концепції розвитку юридичної освіти. URL: http://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75465.html (дата звернення 27.11.2020).
2. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України : наказ М-ва оборони України від 20.07.2015 № 346. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1126-15>
3. Інструкція про порядок організації і проведення військового стажування та інших видів практики курсантів (слухачів, студентів) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів у 2006-2011 роках Наказ Міністра оборони України 09.03.2006 N 137. Офіційний вісник України від 12.04.2006 – 2006 р., № 13, стор. 312, стаття 923, код акта 35704/2006. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-06/print/sp:max50:nav7:font>
4. Мудрук С. О. Стан юридичної освіти в Україні. Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. К.: Ваіте, 2018. – 168 с.
5. Радченко К.А. Спрямованість освітнього процесу на набуття досвіду практичної діяльності як умова формування професійної компетентності майбутніх військових юристів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. № 12 (67). С. 44-47.
6. Івашкевич І.В. Особливості професійної діяльності юриста та структура його професійної компетентності. Наукові записки Національного ун-ту Острозька академія. Серія: Психологія. зб. наук. пр.Острог: Вид-во Нац. ун-ту. Осрозька академія,2016. Вип. 3. С.79–93. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_93.
7. Буданов М.П. Професійна підготовка майбутніх військових юристів для діяльності в екстремальних умовах. Інноваційна педагогіка. 2022. No44. С.98–104. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/1.20>
8. Харченко І., Шищенко І. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти як підґрунтя для формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2021. № 13(45). С.78–84.
9. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників із розвитку цифрової компетентності 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uhvaleno-tipovu-programu-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-iz-rozvitku-cifrovoyi-kompetentnosti> (дата звернення 02.09.2022).

10. Портян М. О. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх вихователів та вчителів початкових класів / М. О. Портян // Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : матеріали наук.-практ. конф. молодих учених, Харків, 15–16 квітня. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за ред. Н. О. Пономарьової, О. А. Жерновникової]. – Харків : ХНПУ, 2019. – С. 146–149. URI <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/3240>
11. Романовський О. Г., Гриньова В. М., Жерновникова О. А., Штефан Л. А., Фазан В. В. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів математики: констатувальний етап. *Information Technologies and Learning Tools*, 2018. Вип. 65. №3. С. 27-39. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v65i3.2412>
12. Atamanchuk P., Nikolaev O., Tkachenko A., Kulyk L. Didactic Features of Modeling Professional Competence of the Physics Education Students. *American Journal of Educational Research*. 2014. Vol. 2, No.12B. Pp. 28–32.
13. Atamanchuk, V., & Atamanchuk, P. (2021). Modelling the personage’s fictional consciousness in the play by Igor Kostetskyi “The twins will meet again”. *Amazonia Investiga*, 10(45),42-51. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.4>. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_ped_12_2022.
14. Atamanchuk, V., & Atamanchuk, P. (2023). Digital Humanities Projects in Educational Process. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 15(1), 00-00. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.1/> – (Web of Science – публікація).
15. Атаманчук В.П., Атаманчук П.С. Навчально-пізнавальна діяльність майбутніх педагогів крізь призму світоглядних параметрів (категорія Б). DOI Педагогічні науки: теорія та практика : Запорізький національний університет <https://doi.org/10.26661/2786-5622>; DOI № 2/2022 <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-2> Педагогічні науки: теорія та практика. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 2 (42). 190 с. С. 139–146. DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-2-21>.
16. Атаманчук П. С., Атаманчук В. П. Бінарність цільових орієнтацій в навчанні майбутнього педагога (категорія Б). IV Міжнародна науково-практична конференція “MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE”, Львів, Україна. Архів. The 4 th International scientific and practical conference — Modern research in world science (July 10-12, 2022) SPC — Sci-conf.com.ua, Lviv, Ukraine. 2022. 1161 p. С. 447–457.
17. Атаманчук П., Атаманчук В. Інноваційні технології формування фахівця в умовах природничо-наукової системи освіти. *Modern teaching methods in pedagogy and philology: collective monograph / Azarenkov V. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2023. 580 p. Available at : DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.1*
18. Бургун І.В. Формування наукового світогляду учнів основної школи у навчанні фізики: дис...канд. пед. наук: 13.00.02 / Бургун Ірина Василівна; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2001. – К., 2001. – 304 с.

19. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
20. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / [П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, О.Г. Чорна] – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 276 с.
21. Коберник О.М. Проектування на уроках трудового навчання / Олександр Миколайович Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – №4. – С.23–26.
22. Іванюк Т. STEM як освітній ресурс XXI століття. STEM-освіта та шляхи її впровадження в навчально-виховний процес. Тернопіль, 2017. С. 14–18.
23. Кириленко С., Кіян О. Проблема підготовки вчителя у системі STEM-освіти: розвиток та формування його професійної компетентності. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9–10 листопада 2017 р., м. Київ. Київ : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. 160 с.
24. Барна О., Балик Н., Шмигер Г. Підходи до підготовки майбутніх педагогів до впровадження STEM-освіти. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.). Київ: Ін-т модерн. змісту освіти, 2017. С. 18–22.
25. Активна реабілітація. URL : <https://naiu.org.ua/ogoloshennya-pro-provedennya-taboriv-aktyvnoyi-reabilitatsiyi/>
26. Активні парки: матеріально-технічна база системи фізкультурно-спортивних послуг для осіб з ознаками травми внаслідок війни (2022) / О.В. Юденко, О.А. Романюк та ін. Science and practice, actual problems, innovations. Proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference. Milan, Italy. Pp. 185-194. DOI:10.46299/ISG.2022.1.28. 2022/7/19.
27. Арт-терапія на засадах етнопедагогіки для осіб, з ознаками травми особистості внаслідок війни в Україні (2022) / О.В. Юденко, А.С. Білоус, К.В. Вінніченко. Trends in science and practice of today. Proceedings of the XXIX International Scientific and Practical Conference. Stockholm, Sweden. Pp. 211-221. DOI: 10.46299/ISG.2022.1.29.
28. Башавець Н. А. Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури. Наука і освіта. №1-2, 2013. С. 120-122: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6923/1/Bashavets.pdf>
29. Белікова Н.О. Термінологія напряму підготовки "Здоров'я людини": [навч. посібник] / Н.О. Белікова, Л.П. Сущенко. К.: ТОВ "Козарі", 2009. 182 с.
30. Візитів Ю. М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період : [монографія] / Ю. М. Візитів. Рівне : Волин. обереги, 2008. 180 с.

31. Візитів Ю. М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період: Автореф. дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / Ю. М. Візитів; Нац. ун-т «Львівська політехніка». Л., 2006. 20 с.
32. Воронін Д.Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті (2006). Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХПІ). № 2. С. 25-28.
33. Дорофеева, Т. І. Розвиток фізичної культури і спорту в умовах громад з використанням стандарту управління якістю фізкультурно-спортивних послуг (2022). Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (ФКіС). (3(148), 40-45. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3\(148\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).10)
34. Енциклопедія сучасної України : <https://esu.com.ua/article-18067>
35. Жданович Ю. М. Організаційно-педагогічні засади виховного процесу у скаутській організації «Пласт» : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Ю. М. Жданович; АПН України. Ін-т пробл. виховання. К., 2004. 21 с.
36. Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020, № 15, ст. 94. (док. 385-ІХ, поточ. ред. – 17.12.2019). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#Text>
37. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 2-3. С. 36. (док. 2961-ІV, пот. ред. – від 01.07.2022, підст. – 1848-ІХ, 1962-ІХ) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
38. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2021. № 8. С. 59. (док. 1053-ІХ, пот.ред. – 01.07.2022, підст. – 1962-ІХ) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
39. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 14. С. 80 (док. 3808-ХІІ, пот. ред. – 17.06.2022, підст. – 2048-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#top>
40. Змагання «Race Nation» як складова сучасної системи фізкультурно-спортивних послуг для військовослужбовців з наслідками бойової травми. / О.В. Юденко, С.С. Партика, Ю.В. Муштатов. Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2021 р.). НУОУ імені Івана Черняхівського. Київ : НУОУ, 2021. С. 330-335.

41. Інноваційні технології (освітні кейси) у системі фізкультурно-спортивної реабілітації учасників військових конфліктів з ознаками бойової травми (2022) / О. Юденко, Д. Оленев, О. Романюк, Н. Пеценко. Theoretical foundations of pedagogy and education: collective monograph. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. Pp. 395-410. DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.PED.2.7.1.
42. Легка атлетика та прискорене пересування: навч. посіб. / [О. Корнієнко, О. Петрачков, В. Шемчук та ін.]. К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2023. С. 177-212.
43. Луцький В. Я. Активний туризм у діяльності молодіжних пластунських організацій Західної України (20-30 рр. ХХ ст.) / В. Я. Луцький. Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. 2010. № 1. С. 21-26.
44. Огірко І., Огірко О. Духовно-моральні аспекти фізичного виховання. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 2 (18). С. 21-27.
45. Офіційний сайт Пласту: «Пластовий портал». URL : <https://www.plast.org.ua/>
46. «Пласт»: роль, місце та компетнтності фахівців, які важливі для системи надання фізкультурно-спортивних і реабілітаційних послуг особам, що зазнали травматичного впливу подій війни (2022) / О. Юденко, М. Сербін. Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them. Proceedings of the XXV International Scientific and Practical Conference. Athens, Greece. Pp. 391-400. DOI: 10.46299/ISG.2022.1.25.
47. Спорт заради розвитку («Щаслива та захищена дитина – активна та здорова родина і нація»): Навч.-метод. посіб. / О.В. Погонцева, В.В. Деревянко та ін. Київ: «Феникс». 2017. 268 с.
48. Субтельний О. та ін. Пласт. Унікальна історія українського скаутського руху. Торонто : Plast Publishing Inc., 2019. 440 с. ISBN 978-1-64606-784-8.
49. Указ Президента України № 342/2020 «Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни». URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3422020-34757>
50. Указ Президента України № 574 / 2020 «Про започаткування соціального проекту «Активні парки – локації здорової України»» URL : <https://www.president.gov.ua/documents/5742020-36049>
51. Якимович, Б. З. Пласт, Український пластовий улад. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2011. Т. 8: С. 267. ISBN 978-966-00-1142-7.
52. Dzulynsky Tanya. Plast Handbook. Toronto : The Basilian Press, 2000. 230 с. ISBN 0-9684902-0-4. (Пластовий довідник / Т. Джулинська)

53. Башавець, Н.А. (2013) Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури. Наука і освіта. №1-2. С. 120-122: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6923/1/Bashavets.pdf>
54. Белікова, Н.О. Термінологія напряму підготовки "Здоров'я людини": [навч. посібник] / Н.О. Белікова, Л.П. Сущенко. К.: ТОВ "Козарі", 2009. 182 с.
55. Воронін, Д.Є. (2006). Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. С.С. Єрмакова Харків: ХДАДМ (ХХІІ). № 2. С. 25-28.
56. Інноваційні технології (освітні кейси) у системі фізкультурно-спортивної реабілітації учасників військових конфліктів з ознаками бойової травми. / О. Юденко, Д. Оленєв, О. Романюк, Н. Пеценко. Theoretical foundations of pedagogy and education: collective monograph. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2022. Pp. 395-410. URL : DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.PED.2.7.1.
57. Кальниш В. В. (2017) Професійна діяльність в екстремальних умовах середовища: визначення, класифікація. Український журнал з проблем медицини праці. № 3(52). С. 23-37. URL : <https://doi.org/10.33573/ujoh2017.03.023>
58. Козак Л. В. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. Освітологічний дискурс, 2015, № 3 (11). 153-162. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/33692866.pdf>
59. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання : Умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко 3-є вид. Харків : Торсінг, 2002. 320 с.
60. Литвинова, С., Тебенко, О. (2013) Хмарні технології. Соціальне середовище програмування TouchDeveloper. Комп'ютер у школі та сім'ї. № 5 (109). С. 26–31.
61. Отрошко, О. Юденко, О. & Путров, С. (2021). Погляд науково-педагогічних працівників на особливості формування в умовах пандемії COVID-19 здоров'язбережувальної компетенції у бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів. НЧ НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури, (12 (144), 107-113. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.12\(144\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.12(144).22)
62. Психологія надзвичайних ситуацій. Професійна діяльність лікаря-психолога в екстремальних умовах та ситуаціях. Кафедра медицини катастроф та військової медицини. URL: https://emergency.vnmu.edu.ua/wp-content/_compressed.pdf
63. Сучасні вимоги до освіти дорослих / Т.К. Андрющенко. URL: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/ped/2010_183_1/N183-1p012-016.pdf

64. Технологія організації самостійної роботи в системі безперервного навчання педагогічних працівників / Н. В. Василенко. Народна освіта: Електр. наук. фах. вид. URL: <https://www.narodnaosvita.kiev.ua>
65. Kirkcaldy B. Occupational stress, work satisfaction and health among the helping professions / B. Kirkcaldy, R. J. Shephard. Eur. Rev. Appl. Psihol. 2004. V. 51. P. 243–253.
66. Борисенко Н. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій в умовах сучасного освітнього простору / Н. Борисенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4. – Ч. 2. – С. 295–301.
67. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-укладач Н. П. Новолокова. – Харків: Основа, 2011. – 176 с.
68. Коберник О. Сутнісна характеристика проектування педагогічного процесу / О. Коберник // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред.: М. Т. Мартинюк. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – Ч. 2. – С. 101–110.
69. Оршанський Л. Структурна модель ступеневої підготовки сучасного вчителя трудового навчання / Л. Оршанський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2007. – № 8 – С. 36–40.
70. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія / [О. А. Дубасенюк, Т. В. Семенюк, О. Є. Антонова]. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 192 с.
71. Виготський Л. С. Зб. тв. В 6 т. Педагогіка, 1984. Т.3. 328 с.
72. Бех І. Д. Психологічні механізми сходження особистості до духовних цінностей // Педагогіка і психологія. Київ, Педагогічна преса. 2011. №2. 159 с.
73. Мирошник О. Г. Педагогічна рефлексія як чинник вияву творчого потенціалу особистості вчителя // Естетика і етика педагогічної дії: збірник наукових праць. м. Київ – м. Полтава : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН та ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2011. Вип. 2. С. 47–57.
74. Бабаян Ю. О., Нор К. Ф. Формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів /Формування професійної компетентності майбутнього вчителя: науковий посібник. За заг. ред. професора С. І. Якименко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2011. С. 231 – 266.
75. Reflective Teaching /D. Cruickshank, S. Holton, D. Fay, S. Williams, S. Kennedy, B. Myers, S. Hough. - Distributed by Phi Delta Kappa 8th and Union Sts., Box 789 Bloomington, A. № 47402.1989.

76. Марусинець М. М. Розвиток рефлексивної позиції майбутнього вчителя початкової школи в умовах освітніх змін // Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць: Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав, 2018. №7/1. С.152 – 166.
77. Wallace M. Action research: How to do it // Paper presented at the 2nd international conference of the Malaysian English language teaching association, 24–27 May 2007 (mimeo).
78. Корець, О.М. Роль фізико-математичних дисциплін у формуванні технічної компетентності майбутніх учителів технологій. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. – 2014. – С. 277-279.
79. Марущак, О.В. (2015) Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. Наукові записки, №7. – 2015. – С. 88-92.
80. Ягупов, В. В. (2007). Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. Наукові записки НаУКМА, №71. – 2007. – С. 3-8.
81. Федорова, О.В. (2021). Технологічна компетентність як предметна компетентність вчителя трудового навчання та технологій. The VIII International Science Conference “Problems and tasks of modernity and approaches to their solution”, Tokyo, Japan. – 2021. – P. 169-173.
82. Makarov R., Drobotun N., Ivanov (1998) Basics of physical training of flight crew in civil aviation. Osnovy fizicheskoy podgotovki letnogo sostava grazhdanskoy aviatsii. 166 p. [in Ukrainian]
83. Piven M. (2022) Competently oriented physical and psychophysiological training of Pilot-Cadets. Kompetentnisno oriientovana fizychna i psykhofiziolohichna pidhotovka kursantiv-pilotiv. Navchalnyi posibnyk. Kropyvnytskyi. 100 p. [in Ukrainian]
84. Boryshevskyi M. (2010) Way to himself: From the foundations of subjectivity to the heights of spirituality: a monograph. Doroha do sebe: Vid osnov subiektnosti do vershyn dukhovnosti: monohrafiia. K.: Akademydav. 416 p. [in Ukrainian]
85. Man. Subject. Act.: Philosophical and psychological studies.(2006) Liudyna. Subiekt. Vchynok.: Filosofska-psykholohichni studii / za red.. V.O. Tatenka. K.: Lybid,. 360 p. [in Ukrainian]
86. Ponomarenko V. (2007) Пономаренко В.А. Profession - the psychology of labor. Professyia – psykholohyia truda. M.: Izd-vo «Instytut psykholohy RAN». 400 p.
87. Piven M. (2021) Search-and-conversion stage of development of sports and health-improving competencies for Pilot-Cadets. Poshukovo-peretvoriuvnyi etap rozvytku fizkulturno-ozdorovchych kompetentsii u kursantiv-pilotiv. Visnyk KrNU. 6(131). С.17-22 [in Ukrainian]

88. Marchenko O. (2011) Personality in the educational space of Modernity: priorities and vectors of development. *Osobystist v osvithnomu prostori Modernu: prioritytety ta vektory rozvytku*. *Skhid* № 2. P. 123-127. [in Ukrainian]
89. Tsymbalaru A. (2016) Educational space: the essence, structure and mechanisms of creation. *Osvitnii prostir: sutnist, struktura i mekhanizmy stvorennia*. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. № 1. P. 41–50. [in Ukrainian]
90. Furman A. (2001) Theory of educational activity as a metasystem. *Teoriia osvithnoi diialnosti yak metasystema*. *Psykhohohiia i suspilstvo*. №3. P. 105–144. [in Ukrainian]
91. Franchuk T. (2008) Holistic educational space: pedagogical foundations of its formation: monograph. *Tsilisnyi osvithni prostir: pedahohichni osnovy yoho formuvannia: monohrafiia*. Kamianets-Podilskyi nats. un-tet. 155 p. [in Ukrainian]
92. Serdyuk L. (2015) Psychological and pedagogical foundations of the process of self-creation of personality: monograph. *Psykhohoho-pedahohichni osnovy protsesu samotvorennia osobystosti: monohrafiia*. K.: Pedahohichna dumka. 197 p. URL: http://lib.iitta.gov.ua/10211/ISBN_978-966-644-410-6[in Ukrainian]
93. Ziaziun I.A. (2008) Philosophy of pedagogical action: monograph. *Filosofiia pedahohichnoi dii: monohrafiia*. Cherkasy: vyd. ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho. 608 p. [in Ukrainian]
94. Kurynskyi O. (2006) Ukrainian post-psychological didactics: lectures. *Ukrainska postpsykhohichna dydaktyka: leksii*. K.:ZAT «Vipol». 484 p. [in Ukrainian]
95. Kurynskyi V. (2017) Postpsychological philosophy of health: lectures. *Postpsykhohycheskaia fylosofiia zdorovia: leksyy*. K. 496 p. [in Ukrainian]
96. Romenets V. (2004) Psychology of creativity: tutorial. Manual. *Psykhohohiia tvorchosti: navch. posibnyk*. 3-tie vyd. K.: Lybid. 288 p. [in Ukrainian]
97. Boichuk Yu. (2017) General Theory of Health and Health Preservation: A Collective Monograph. *Zahalna teoriia zdorov'ia ta zdorov'iazberezhennia: kolektyvna monohrafiia / za zah. red. prof..* Kharkiv: Vyd. Rozhko S. 488 p. [in Ukrainian]
98. Національний класифікатор України, "Класифікатор професій" ДК 003:2010: Постанови Кабінету Міністрів України від 04.05.93 року N 326 "Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики"; затверджено та надано чинності Наказом Держспоживстандарту України 28.07.2010 № 327. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>.
99. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n1235>.
100. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

101. Лазарев О. В., Фернос Ю. І. Проблема формування професійної компетентності майбутнього фахівця на засадах особистісно зорієнтованого підходу Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Випуск 80(т.2) 2021 ст 5-9
102. Рудніцька К.В. Сутність понять “компетентністний підхід”, “компетентність”, “компетенція”, “професійна компетентність” у світлі сучасної освітньої парадигми. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2016. Випуск 1 (38). С. 241–244.
103. Kulik, A. A., Lazareva, P. V., Ippolitova, N. V., Egorova, A. E., & Nedorezova, O. Y. (2020). Competency-based approach and competencies in higher education: a theoretical review. *Propósitos Y Representaciones*, 8(SPE2), e645.
104. Reza R. Collaborative, Individualized, and Competitive Learning [Електронний ресурс] / Rainhan Reza // AMLE. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.amle.org/collaborative-individualized-and-competitive-learning/>.
105. Elviza Abiltarova. Essence and contents of professional competence of labor protection specialists. - *Scientific herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy*/1(18)'2019, pp. 82-88
106. *Moderní aspekty vědy: XXIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Ceska republika: Mezinárodní Ekonomický Institut -r.o., 2023. str. 602 - str192-203.*
107. *Innovative and modern foundations of pedagogy: collective monograph / Blavt O., Gurtova T., Stadnyk V. – etc.– International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2022. 374 p.- pp.31-45.*
108. Bilichenko A.M. Foreign language for professional direction FCS 1, II: electronic training course. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=4172>
109. Department of physical education. URL: <https://nubip.edu.ua/node/4695>
110. Educational and professional program of specialty 017 of the Department of Physical Education of NUBiP of Ukraine. URL: <https://nubip.edu.ua/node/1001973>.
111. Methodical materials of the Department of English for technical and agrobiological specialties of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://nubip.edu.ua/node/1438>
112. Protsenko U., Romanchuk O. Study guide on English language for students of the 1st year of the faculties of physical education and sports: Lviv: Lviv State University of Physical Culture, 2008. 67 p. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/6630/1/%d0%b0%d0%bd%d0%b3%d0%bb.%d0%bc%d0%be%d0%b2%d0%b0.pdf>

113. Палько І. М. (2011). Міжкультурна комунікація як чинник формування міжкультурної толерантності. Освітні та інформаційні аспекти формування толерантності і навичок. Серія: Міжкультурний діалог: історія і сучасність. – 276-283р. Available at: http://eprints.zu.edu.ua/5402/1/стаття_4.PDF
114. Durham P.J. (1999). *Speaking into the Air: A History of the Idea of Communication*. Chicago and London: University of Chicago Press. – 293 p.
115. Usó-Juan, Esther and Martínez-Flor, Alicia (2006) Approaches to language learning and teaching: Towards acquiring communicative competence through the four skills. In E.Usó-Juan and A. Martínez-Flor, eds., *Current Trends in the Development and Teaching of the Four Language Skills*. Berlin: Mouton de Gruyter, 3-26.
116. Coperías-Aguilar, María José (2002). Intercultural Communicative Competence: A Step Beyond Communicative Competence. *ELIA*. 3: 85–102 pp.
117. Holubnycha, L., Kostikova, I., Soroka, N., Shchokina, T., & Golopych, I. (2021). Intercultural Competence Development at Universities. *Postmodern Openings*, 12(1Sup1), 200-214 p. Available at: <https://doi.org/10.18662/po/12.1Sup1/279>
118. Deardorff, D. K. (2020). *Manual for Developing Intercultural Competencies: Story Circles. – Focus on Environment and Sustainability*. Routledge. – 116 p. Available at: <file:///C:/Users/klient/Downloads/370336eng.pdf>
119. Gregersen-Hermans J. (2017). Intercultural competence development in higher education. In Deardorff D., Asarathanam-Smith L. (Eds.), *Intercultural competence in higher education, international approaches, assessment and applications*. Internationalization in Higher Education series. Routledge. – 67-82 p.
120. Haburajova K. (2016) Intercultural Communication and Edward T. Hall approach to it. *Translit*. Available at: <https://www.translit.ie/blog/intercultural-communication>
121. Dypedahl, M. (2020). Culture studies for intercultural learning. In M. Dypedahl, & R.E. Lund (Eds.), *Teaching and learning English interculturally* (pp. 58–68). Cappelen Damm Akademisk.
122. Council of Europe. (2018). *Reference Framework of Competences for Democratic Culture*. Available at: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>
123. Подольська Є. А. (2006) Кредитно-модульний курс культурології : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури. – 368 с.
124. Eva Reid, *Models of Intercultural Competences in Practice*. *International Journal of Language and Linguistics*. Vol. 1, No. 2, 2013, pp. 44-53. Available from: https://www.researchgate.net/publication/262638779_Models_of_Intercultural_Competences_in_Practice

125. Shashini R. Tennekoon (2015). Crossing the Cultural Boundaries: Developing Intercultural Competence of Prospective Teachers of English. *International Journal of Scientific and Research Publications*. Volume 5, Issue 4. Available at: <https://www.ijsrp.org/research-paper-0415/ijsrp-p4082.pdf>
126. Arasaratnam, L. A. (2016) Intercultural Competence. Available at: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.68>
127. Введенська Т. Стилістичний аналіз (сучасні зарубіжні методики) / Т. Введенська // Слово і час. – 2011. – № 9. – С. 61–66.
128. Дудик П. С. Методологія, методи й методика стилістики / П. С. Дудик // Стилістика української мови: навч. посібник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2005. – С. 43–46.
129. Єрмоленко С. Я. Методи стилістичних досліджень / С. Я. Єрмоленко // Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ ст.: система понять і бібліографічні джерела / за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко. – К.: Грамота, 2017. – С. 13–17.
130. Короткий словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2011. – 224 с.
131. Мацько Л. І. Методологія і методи стилістики / Л. І. Мацько // Стилістика української мови: підручник / О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – К.: Вища шк. 2013. – С. 11–20.
132. Селіванова О. Лінгвометодологія – наукова парадигма – епістема / Олена Селіванова // Науковий вісник Чернівецького національного університету: зб. наук. праць / наук. ред. Б. І. Бунчук. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2009. – Вип. 475–477: слов’янська філологія. – С. 200–206.
133. Bock K. (1995). Sentence production: from mind to mouth In Miller J. & Eimas P. (eds.) *Handbook of perception and cognition: Speech, language, and communication*. Orlando F.: Academic Press. 181 –216.
134. Bock J. (1996). Language production: methods and methodologies. *Psychonomic Bulletin & Review* 3, 395–421.
135. Cleland A. & Pickering M. (2003). The use of lexical and syntactic information in language production: evidence from the priming of noun-phrase structure. *Journal of Memory and Language* 49, 214 –230.
136. Головач Т. М. Гетерогенні елементи в контексті міжкультурної комунікації / Т. М. Головач // Лінгвістика. – 2012. – № 2. – С. 5-11.
137. Захарченко І. Г. Лінгвокультурні концепти в мовній свідомості і дискурсі : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук. конф., 16 - 17 верес. 2011 р. / І. Г. Захарченко, І. Г. Мисик, Т. І. Койчева; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – Одеса : Астропринт, 2011.

138. Коцюк Л. М. Міжкультурна комунікація: мова - культура - особистість / уклад.: Л. М. Коцюк, Н. А. Семенова / Наук. зап. Нац. ун-ту «Остроз. акад.». Сер. Філол.; Вип. 8. – Острог, 2007. – 422 с.
139. Ларіна Н. Б. Міжкультурна комунікація й особливості її проявів / Н. Б. Ларіна // Держава та регіони. Сер. Держ. упр.. – 2013. – Вип. 2. – С. 15-18.
140. Лук'янова Т. В. Вільні атрибутивні словосполучення як засіб об'єктивації гендерних стереотипів (на матеріалі сучасного британського газетного дискурсу): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Тетяна Геннадіївна Лукьянова ; Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2009. – 20 с.
141. Міжкультурна комунікація в європейському мовному вимірі : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 12 черв. 2014 р., Чернівці / ред.: В. В. Михайленко, В. В. Бебих; Буков. держ. фін.-екон. ун-т. – Чернівці : Технодрук, 2014. – 187 с.
142. М'язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально- філософський аналіз): автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Ірина Юріївна М'язова ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008.
143. Рудик І. М. Культурна специфіка невербального коду в міжкультурній комунікації / І. М. Рудик // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – Вип. 23. – С. 101-103.
144. Ткачик О. В. Гендерні стереотипи в англomовному фольклорі: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Олена Володимирівна Ткачик ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 200
145. Шкурко Т. А. Роль реалій у міжкультурній комунікації / Т. А. Шкурко // Вісн. Сум. держ. ун-ту. Сер. Філол. науки. – 2004. – № 4. – С. 227-230.
146. Щербина В. М. Міжкультурна комунікація у сучасному соціокультурному просторі / В. М. Щербина // Вісн. Нац. техн. ун-ту України «КПІ»: Політологія. Соціологія. Право. – 2013. – № 2. – С. 70-75.
147. Bar-Tal D. Formation and change of ethnic and national stereotypes: An integrative model / Daniel Bar-Tal. // International Journal of Intercultural Relations. – 2017. – №4. – С. 491–523.
148. Beller M. Imagology: the cultural construction and literary representation of national characters: a critical survey / M. Beller, J. Leerssen. – Amsterdam - New York: Rodopi, 2007. – 475 с.
149. Dovidio J. On the Nature of Prejudice: Fifty Years After Allport / John F. Dovidio. – Oxford: Blackwell, 2008. – 482 с.
150. Eagleton T. The Truth About the Irish / Terry Eagleton. – New York: St. Martin's Griffin, 2001. – 192 с.

151. Howard Becker Studies in the Sociology of Deviance [Электронный ресурс] // UK Essays.. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ukessays.com/essays/criminology/howard-becker-studies-in-the-sociology-of-deviance-criminology-essay.php>.
152. Judd C. Definition and Assessment of Accuracy in Social Stereotypes. / C. Judd, B. Park. // Psychological Review. – 2003. – С. 10
153. Lippmann W. Public Opinion [Электронный ресурс] / Walter Lippmann. – 1922. – Режим доступа до ресурсу: https://wwnorton.com/college/history/america-essential-learning/docs/WLippmann-Public_Opinion-1922.pdf.
154. Longman Dictionary of Contemporary English / Managaing Editor Stephen Bullon. – Harlow: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.
155. McCarty C. Stereotypes as explanations: The formation of meaningful beliefs about social groups. [Электронный ресурс] / C. McCarty, V. Yzerbyt, R. Spears. – 2002. – Режим доступа до ресурсу: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2002073438.pdf>.
156. Mihesuah D. American Indians: Stereotypes & Realities / Devon A. Mihesuah. – Atlanta: Clarity Press, 2015. – 100 с.
157. ONS. Research Outputs: Ethnicity estimates from survey and administrative data, 2017 [Электронный ресурс] / ONS // Office for National Statistics. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ons.gov.uk/census/censustransformationprogramme/administratedata/censusproject/administratedata/censusresearchoutputs/pulationcharacteristics/researchoutputsethnicityestimatesfromsurveyandadministratedata2015>.
158. Spencer C. British Food: An Extraordinary Thousand Years of History / Colin Spencer. – London: Grub Street, 2011. – 400 с.
159. Taguiri R. Person Perception / The Handbook of Social Psychology / Lindsay J., Aronson E. Vol. 3. N. Y., 1999. с. 395–449.
160. Tajfel H. Social stereotypes and social groups. – Intergroup behaviour / Ed. by J.C. Turner, H. Giles. Oxford, «Basil Blackwell», 1991. – 144-167 p.
161. Valota B. National Stereotypes: Correct Images and Distorted Images / Bianca Valota. – Alessandria: Edizioni dell'Orso, 2007. – 141 с.
162. Van Doorslaer L. Interconnecting Translation Studies and Imagology / Luc Van Doorslaer. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company/Google books, 2016. – 333 с.
163. Wallas C. Our Social Heritage. New Haven: Yale University Press, 1921. – [Электронный ресурс]. URL: <https://ia800200.us.archive.org/18/items/cu31924032416616/cu31924032416616.pdf>

164. Вдовіна О. О. Особливості формування комунікативної компетенції іноземних студентів. Х.: Молодий вчений, 2019. № 5.1 (69.1). С. 47–50.
165. Концепція мовної освіти в Україні. URL: [https://osvita.ua > news > Concept_L_education](https://osvita.ua/news/Concept_L_education) (Дата звернення 20.04.2023).
166. Камишова Н. В. Методичні стратегії формування міжкультурної комунікативної компетенції школярів на уроках іноземної мови. Одеса: Мова, № 30. 2018. С. 106–111.
167. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
168. Бахтин М. М. URL: http://library.lgaki.info:404/2017/Бахтин_Эстетика%20словесного.pdf (Дата звернення 20.04.2023).
169. Чикало І. Українська мова для іноземних студентів. Країнознавство. навч.-метод. посібн. для іноземних студентів підгот. від. Львів: НМУ ім. Данила Галицького, 2019. 30 с.
170. Ponomarenko O.H., Berezova L.V., Yakushko K.H., Mudra S.V., Ivanova O.V., Tsymbal S.V. Integrated technical English course.Part 1 :Bachelor's course. Kyiv, 2018. 362 p.
171. Yakushko K.H. Methodical instructions «Collection of individual tasks in English for students of the 1st year of the Faculty of Agrobiosystems Engineering». Kyiv: "Tu-Print" Publishing House, 2011. 112 p.
172. Yakushko K.H. English for agroengineers. P.1: electronic studying course. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=723>
173. Верещагин, Е. М., Костомаров, В. Г. (1990). Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Москва: Русский язык.
174. Изард К. (2000). Психология эмоций. Спб.: Питер.
175. Изард К. (2008). Эмоции человека. Москва: Директ-Медиа.
176. Ковтун, Т. В. (2002). Символіка першоелементів буття та її відображення в казковому дискурсі східних слов'ян. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Вип.1, 82-86.
177. Ковтун, Т. В. (2003). Парадигма образів землі в дискурсі російської казки. Мовні і концептуальні картини світу. Вип. 9, 371-375.
178. Ковтун, Т. В. (2004). Парадигмы образов первоэлементов бытия в текстах русских сказок. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах, 35-37.

179. Ковтун, Т. В. (2005). Словесні символи першоелементів буття у тексті російської казки та внутрішньому лексиконі людини. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Київ.
180. Ковтун, Т. В. (2009). Фразеологічні одиниці зі значенням емоційного стану людини у сучасній російській мові. Система і структура східнослов'янських мов. До 175-річчя Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 135–139.
181. Ekman P., Scherer R. (1982). Metodological issues in studying nonverbal behavior. Handbook of methods in nonverbal behavior research. (P. 1-44). Cambridge: Cambridge University Press.
182. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енцикл. словник для фахівців. К.: Арттек, 1998. 336 с.
183. Коч Н. В. Когнітивна лінгвістика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв: Іліон, 2021. 132 с.
184. Вовк О.І. Комунікативно-когнітивна компетентність майбутніх філологів: нова парадигма сучасної освіти. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2013. 500 с.
185. Калюжний А.С. Психологія міжособистісного спілкування, 2004. URL: <http://medbib.in.ua/kommunikativnaya-funktsiya-obscheniya-39101.html>
186. Енциклопедія сучасної України: Дискурс. Том 7. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24374
187. Мартинюк А.П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : Харк. нац.ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2011.
188. Бех П. З позицій комунікативної орієнтації. Іноземні мови в навчальних закладах. 2002. № 1-2. С. 34 -40.000
189. Малигіна М. Культура і мова ... співіснування чи взаємопроникнення? Іноземні мови в навчальних закладах. 2003. №1. С. 31-32.
190. Литвин С.В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи. Іноземні мови. 2001. №1 С. 4-9.
191. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В. Навчання творчого письма іноземною мовою у старших класах середньої школи. Іноземні мови. 1996. №3-4. С.118-123.
192. Плахотник В.М. Навчання іноземних мов у середній школі: концепція та її реалізація . Іноземні мови.1995. №1. С. 9-16.